

YTTRANDE

2017-03-24

Klassificeringsnr. 01.05

Dnr. 39/2017

Kulturdepartementet

103 33 Stockholm

ku.remissvar@regeringskansliet.se**”Värna demokratin mot våldsbejakande extremism – nationell samordning och kommunernas ansvar” (SOU2016:92) (Dnr Ku2017/00232/D)****Sammanfattning**

Statens medieråd förordar att den del av det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism som avser *demokratistärkande insatser*, bör samordnas och genomföras inom ramen för regeringens nationella plan mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott.

Den nationella samordningen av *förebyggande insatser* mot våldsbejakande extremism bör därför avgränsas till att omfatta riktade åtgärder för att *motverka inträde* respektive *underlätta utträde*. Därmed bör samordningen involvera aktörer med därför relevant spetskompetens och förmåga. Dit hör inte Statens medieråd, som är en expertmyndighet inom medieutveckling, skadlig mediepåverkan och medie- och informationskunnighet.

Statens medieråd avstår därför från att lämna synpunkter på delbetänkandets förslag på nationell samordnare.

Demokratistärkande insatser

Enligt delbetänkandet handlar demokratistärkande insatser inom det förebyggande arbetet om att förebygga *diskriminering och rasism*, som kan utgöra en grogrund för anslutning till vissa typer av våldsbejakande extremism (5.1.1). Demokratistärkande insatser ska framförallt bidra till att utveckla sociala färdigheter, ett kritiskt tänkande, kunskaper om demokratiska rättigheter och skyldigheter, medie- och informationskunnighet. Skolan har en nyckelroll eftersom den, enligt rådande styrdokument, ska verka demokratistärkande genom att bemöta rasism, främlingsfientlighet och intolerans med kunskap, öppen diskussion och aktiva insatser. Elever ska lära och utveckla demokratiska förmågor genom ett demokratiskt arbetssätt (7.3.2).

Statens medieråd uppfattar därför att demokratistärkande insatser - inom det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism - i hög grad motsvarar insatser som omfattas av regeringens nationella plan mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott.¹ Enligt regeringens plan innebär ökad medvetenhet om och stöd för demokratins grundläggande värden ett stärkt stöd för yttrandefrihet och principen om alla människors lika värde, vilket leder till ökad motståndskraft mot rasistiska idéer och ideologier samt liknande former av fientlighet.² Flera av de centrala samverkansaktörer som föreslås i delbetänkandet återfinns också som ansvariga för åtgärder inom den nationella planen mot rasism.

I syfte att skapa tydlighet, effektivitet och därmed förutsättningar för ökad måluppfyllelse, förordar därför Statens medieråd att den del av det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism som avser demokratistärkande insatser, bör samordnas och genomföras inom ramen för regeringens

¹ Samlat grepp mot rasism och hatbrott, nationell plan mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott, Regeringen (2016)

² Sid. 13, Samlat grepp mot rasism och hatbrott, Regeringen (2016)

nationella plan mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott. Därmed skulle dessa demokratistärkande insatser utgöra en logisk utgångspunkt för - och inte en del av - det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism.

I delbetänkandet lyfts möjligheten fram att bilda nätverk inom samverkansstrukturen för frågor som främst berör vissa aktörer. Syftet skulle vara att bättre koordinera insatser och fullgöra uppgifter. Ett exempel på detta är Statens Skolverks förslag rörande myndigheter som i linje med Europakonventionen har uppdrag att främja och stärka demokrati, mänskliga rättigheter och rättssäkerhet (6.2.4)

Statens medieråd välkomnar Skolverkets förslag, men framhåller att samverkan mellan myndigheter med uppdrag i linje med Europakonventionen bör ske kontinuerligt, inte på förekommen anledning. I dagsläget saknas sådan samverkan, vilken emellertid är en förutsättning för att skapa en stabil grund för förebyggande och åtgärdande insatser mot olika typer av samhällsproblem. Som nätverk inom ramen för en samverkansstruktur vars syfte är att förebygga våldsbejakande extremism, skulle initiativet kopplas direkt till hot *mot* demokratin. Statens medieråd menar att samverkan kring demokratifrämjande och stärkande insatser istället bör ske *för* demokratin.

Sammanfattningsvis anser Statens medieråd att:

1. Demokratistärkande insatser i syfte att förebygga våldsbejakande extremism bör genomföras som åtgärder *mot* rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott. Åtgärderna bör organiseras inom ramen för regeringens nationella plan "Samlat grepp mot rasism och hatbrott".
2. Den strukturella förändringen skulle innebära att den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott blir en tydlig utgångspunkt för det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism.
3. Samverkan mellan myndigheter - med uppdrag i linje med Europakonventionen - bör genomföras i syfte att verka *för* främjandet och stärkandet av demokratiska kunskaper, värderingar och förmågor. Samverkan bör organiseras som ett fristående initiativ och utgöra grunden för - inte en del av - olika förebyggande och åtgärdande handlingsplaner.

Förebyggande arbete

Statens medieråd ser allvarligt på de brister i det förebyggande arbetet som förefaller råda på nationell och lokal nivå. Den senaste tidens mediala debatt pekar på stora utmaningar inte minst vad gäller samverkan, informationsutbyte samt relevant kunskap och förmåga. Inför det terrorhot som återvändande IS-krigare utgör, verkar beredskap på lokal nivå saknas eller försvåras av bristande information och samverkan. Hur kunskaperna, förmågorna och metoderna ser ut lokalt för att aktivt motverka att individer i riskzonen radikaliserar, eller underlätta utträde för individer som är villiga att delta i avhoppningsverksamhet, beskrivs inte i delbetänkandet.

Statens medieråd anser därför att det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism bör avgränsas och skärpas. Myndigheten förordar att arbetet koncentreras till att fokusera på insatser för att motverka inträde och underlätta utträde samt att långsiktiga utbildnings- och fortbildningsinsatser genomförs, baserade på relevant forskning och praktik. Det demokratifrämjande och demokratistärkande anslaget är visserligen oerhört centralt, men bör förstås och fungera som en utgångspunkt för allt förebyggande arbete.

Uppdragen för den nationella samordnaren, samverkande aktörer och ansvariga på regional och lokal nivå bör därför avgränsas och analyseras ytterligare. Ett mer riktat arbete innebär inte att färre perspektiv anläggs, tvärtom bör fler perspektiv vara aktuella att beakta. Det gäller inte minst ett brottsförebyggande sådant.

Till följd av detta bör även samordningsstrukturen avgränsas till att omfatta aktörer med relevant spetskompetens och förmåga. Det förhindrar inte att samverkan eller samarbete kan ske med externa parter rörande angränsande perspektiv, t ex andra typer av kriminalitet och våld. Medierådet vill även påtala vikten av samordning inom Regeringskansliet.

Angående missivets fråga: Vilka behov har ni, utifrån er verksamhet, av nationell samordning av arbetet med att värna demokratin mot våldsbejakande extremism?

Statens medieråd är en expertmyndighet inom medieutveckling och medie- och informationskunnighet, som verkar för att stärka barn och unga som medvetna medieanvändare och skydda dem från skadlig mediepåverkan. Myndigheten följer medieutvecklingen när det gäller barn och unga samt sprider information och ger vägledning om barns och ungas mediesituation. Verksamheten riktas primärt till yrkesgrupper inom skola och bibliotek i syfte att nå barn och unga.

Verksamheten kan därför bidra till demokratistärkande insatser, som bör utgöra en utgångspunkt för det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism. Myndigheten saknar däremot kompetens att kunna bidra till förebyggande insatser i syfte att motverka inträde och underlätta utträde. Statens medieråd bör därför inte ingå som samverkanspartner i det förebyggande arbetet.

Angående missivets fråga: Utifrån dessa behov, vilken myndighet, inklusive myndigheter som inte har behandlats av utredningen, anser ni är mest lämplig att tilldelas uppdraget som nationell samordnare och varför?

Statens medieråd har inga synpunkter i frågan.

I detta ärende har direktör Ewa Thorslund beslutat. Utredare Karin Wiström har varit föredragande.

I den slutliga beredningen har myndighetens ledningsgrupp deltagit.

Ewa Thorslund

Direktör

Karin Wiström

Utredare